

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Aan: de leden van de Vaste commissie VWS

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

Betreft: voedselwet noodzakelijk voor een gezondere voedselomgeving

17 april 2025

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Als wethouders hebben we een gezamenlijke ambitie: onze jeugd op laten groeien in een gezonde voedselomgeving, met speciale aandacht voor kwetsbare wijken en rondom scholen. Sinds 2021 werken wij hier samen met het Voedingscentrum en JOGG aan. Om deze ambitie te realiseren hebben we een wettelijk kader nodig.

Op 24 april a.s. spreekt u met staatssecretaris Karremans over het preventiebeleid. Via uw Kamer doen wij een dringend beroep op de bewindspersoon om haast te maken met de onlangs aangekondigde wetgeving waarmee wij de voedselomgeving gezonder kunnen maken. Zet in op een voedselwet die gemeenten de juridische instrumenten geeft om te werken aan een gezonde voedselomgeving, te beginnen rondom scholen. Zo'n wet geeft gemeenten de ruimte om in een wijk waar het aanbod al overwegend ongezond is nieuwe fastfoodaanbieders te kunnen weren.

Het voedselaanbod in Nederland is de afgelopen 10 jaar flink ongezonder is geworden¹. Duizenden fastfoodlocaties kwamen erbij, terwijl het aantal winkels met vers aanbod afnam. Dit maakt het steeds moeilijker om een gezonde keuze te maken². Dat geldt voor volwassenen, maar met name voor kinderen en jongeren³. Als in hun omgeving bijna alleen ongezonde producten te verkrijgen zijn, maken we het hen wel heel moeilijk om een gezonde keuze te maken. Het Voedingscentrum noemt dit een obesogene omgeving: een omgeving die mensen stimuleert om te veel te eten en daarnaast te weinig te bewegen⁴.

En dat heeft grote gevolgen. Inmiddels zijn één op de zeven kinderen en jongeren te zwaar⁵. In Amsterdam zelfs één op de vijf⁶. Deze jeugd groeit op met een groot gezondheidsrisico. Overgewicht en obesitas zorgen voor een verhoogd risico op diabetes type 2, hart- en vaatziekten en tal van andere gezondheidskwalen.

Overgewicht is een hardnekkig en complex volksgezondheidsprobleem en vraagt om een effectieve aanpak en samenhangende maatregelen om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren. Een voedselwet die gemeenten de juridische mogelijkheid biedt om in te grijpen in het voedselaanbod in wijken rondom scholen is een noodzakelijke in een brede aanpak.

¹ Bron: Pointer - <https://pointer.kro-ncrv.nl/zo-is-jouw-eetomgeving-veranderd-in-de-afgelopen-10-jaar>

² Bron: Voedingscentrum - <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/invloed-omgeving-op-eetgedrag.aspx>

³ Bron: <https://pointer.kro-ncrv.nl/vet-verleid>

⁴ Bron: <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/invloed-omgeving-op-eetgedrag.aspx>

⁵ Bron: <https://www.vzinfo.nl/overgewicht/jongeren>

⁶ Bron: <https://openresearch.amsterdam.nl/page/44353/amsterdamse-aanpak-gezond-gewicht>

Aanbod ongezond eten gegroeid

De Universiteit van Amsterdam, het Amsterdam UMC en de Wageningen University & Research (WUR) hebben een instrument ontwikkeld dat in één oogopslag laat zien waar in onze gemeenten het aanbod van ongezond eten het grootst is. Met de juiste juridische instrumenten kan deze *Heatmap Voedseldruk* gemeenten helpen om gericht aan de slag te gaan in de wijken waar het voedselaanbod het meest ongezond is.

Bij de eerste metingen in Amsterdam, Ede en Utrecht zien we al zorgwekkende ontwikkelingen ten opzichte van 2015:

- In Amsterdam, Ede en Utrecht is de voedselomgeving fors ongezonder geworden. In Amsterdam is het ongezondste voedselaanbod maar liefst verdrievoudigd. Vrijwel de enige krimp is te zien in het gezondste aanbod: tussen de 20-60%. In Utrecht is het gezondste voedselaanbod meer dan gehalveerd.
- De sterkste stijging van ongezond aanbod is in de kwetsbare wijken te vinden.
- In Amsterdam is de omgeving van **scholen** steeds ongezonder geworden: zo'n 90% van alle middelbare scholen(groepen) bevindt zich nu in een ongezondere voedselomgeving dan 10 jaar geleden.
- Het aantal fastfood locaties stijgt het hardst van alle type voedselaanbieders, terwijl het aantal versaanbieders achterblijft en zelfs daalt.
 - In Ede is 81% van de voedselaanbieders ongezond. Het aantal fastfood locaties is met 32% gegroeid in vergelijking met slechts 6% voor versaanbieders.
 - In Amsterdam is het aantal fastfood locaties gestegen (+41%) terwijl het aantal versaanbieders juist is gedaald (-11%).
 - In Utrecht is het aantal versaanbieders gedaald (-10%) met daarentegen bijna een verdriedubbeling (+177%) van het aantal fastfood locaties.
- In deze drie steden is ruim 81-85% van alle voedselaanbieders ongezond.

Wij voelen de verantwoordelijkheid om jongeren gezond op te laten groeien. En op basis van internationale afspraken en de Wet publieke gezondheid hebben we ook een zorgplicht voor een veilige en gezonde voedselomgeving. Maar onze instrumenten zijn beperkt, blijkt ook uit onderzoek van de Universiteit van Amsterdam⁷. We zien de ontwikkelingen, maar zijn niet in staat om in te grijpen.

Voedselwet

We zijn blij dat de staatssecretaris met de onlangs gepresenteerde contouren van zijn Nationale preventie strategie een breed pallet aan maatregelen voorstelt wat de gezondheid van onze jeugd moet bevorderen. Hierbij heeft hij ook toegezegd gemeenten handvatten te willen geven om te sturen op de voedselomgeving.

Berenschot heeft in opdracht van het Ministerie van VWS onderzoek gedaan naar de

⁷ Bron: Uva - <https://agendastad.nl/content/uploads/2021/01/Juridisch-instrumentarium-voor-een-gezonde-voedselomgeving-in-de-stad.pdf>

(on)mogelijkheden van het reguleren van de voedselomgeving op grond van gezondheid. De eindrapportage is onlangs naar uw Kamer gestuurd. Kort samengevat adviseert Berenschot om in nauwe samenwerking met gemeenten, te werken aan een nieuwe, brede Voedselwet die het mogelijk maakt om meer regels te stellen aan het voedselaanbod. Berenschot adviseert om de focus te leggen op die plekken met een hoge concentratie ongezond aanbod en waar veel jongeren samenkomen, zoals rondom scholen of sportparken. Het eerdergenoemde meetinstrument kan hierbij ondersteunen door in kaart te brengen waar de urgentie het hoogst is.

Tot slot: betutteling

‘Betutteling’ is een veelgebruikt excuus om niet in te grijpen: inwoners moeten zelf kunnen kiezen wat ze eten. Dit legt echter precies de vinger op de zere plek: **op dit moment valt er juist te weinig (gezonds) te kiezen**. Het aanbod ongezond eten is vele malen groter dan het aanbod gezond eten: rondom scholen, in de binnenstad en in kwetsbare wijken. We moeten aan de slag om dit volksgezondheidsrisico te keren. Dit is mogelijk door een betere balans te creëren tussen een gezond en ongezond voedselaanbod. Hierbij hopen we op uw hulp. Juist dan geven we mensen échte, eerlijke keuzemogelijkheid.

Wij hopen dat u met ons de noodzaak van een voedselwet inziet en dat u ons kan helpen met het spoedig mogelijk maken van een wettelijk kader wat ons gaat helpen om de leefomgeving (van met name jongeren) gezonder te maken.

Hoogachtend,

Wethouder Jesse Luijendijk, Gemeente Almere

Dierenwelzijn, Stadslandbouw en Voedselvoorziening

Wethouder Alexander Scholtes, Gemeente Amsterdam

Publieke Gezondheid en Preventie

Wethouder Robert Barker, Gemeente Den Haag

Buitenruimte, Dierenwelzijn, Milieu en coördinatie Voedselstrategie

Wethouder Marielle Vavie, Gemeente Den Haag

Armoede, Inclusie en Zorg

Wethouder Bram van der Beek, Gemeente Ede

Food en Publieke gezondheidszorg

Wethouder Manouska Molema, Gemeente Groningen

Volksgezondheid

Wethouder Kirsten de Wrede, Gemeente Groningen

Eiwittransitie

Wethouder Diana van Loenen, Gemeente Haarlem

Zorg, Welzijn en Volksgezondheid

Wethouder Wietske Veltman, Gemeente Leiden

Gezondheid

Wethouder Faouzi Achbar, Gemeente Rotterdam

Welzijn, Samenleven, Sport en Digitale Inclusie

Wethouder Peter Kok, Gemeente Tilburg

Gezondheid, Zorg en Cultuur

Wethouder Eelco Eerenberg, Gemeente Utrecht

Onderwijs, Volksgezondheid en Ruimtelijke Ordening

Wethouder Frans Schatorjé, Gemeente Venlo

Jeugd, Onderwijs en Financiën

Wethouder Maud Hulshof, Gemeente Wageningen

Voedsel en Economie

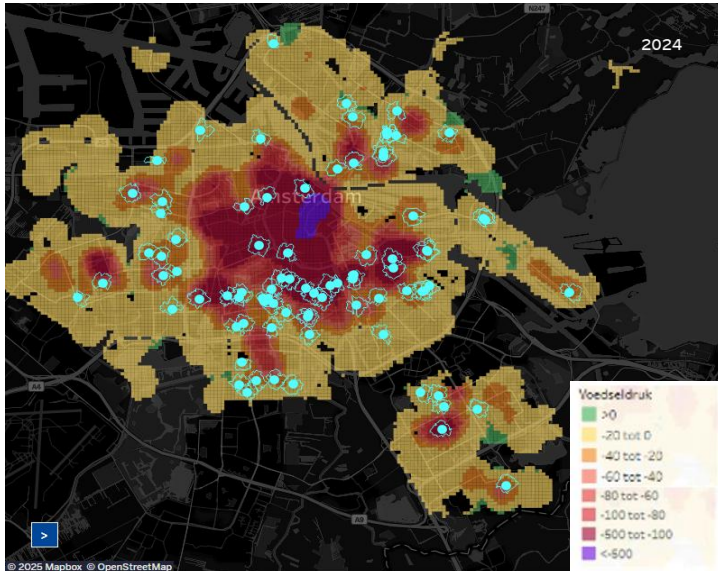
Marjon Bachra, directeur/bestuurder JOGG, Den Haag

In de bijlagen:

- Heatmaps Amsterdam – Ede – Utrecht (2024)
- Tabellen met de procentuele verandering in de voedseldruk
- Het overzicht van de voedselomgeving van de Amsterdamse Scholen.

Bijlage 1. Heatmap Voedseldruk

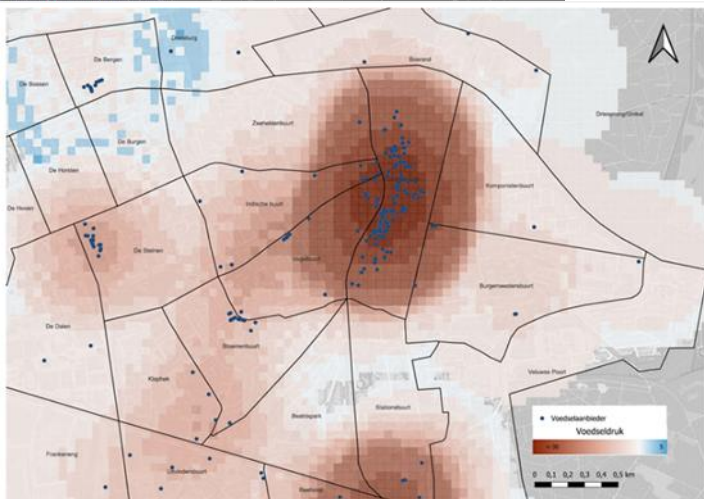
De Heatmap Voedseldruk laat zien hoe gezond of ongezond het voedselaanbod in de stad is verdeeld. Om dit inzicht te verkrijgen, zijn voedselaanbieders ingedeeld naar type voedselaanbieder met bijbehorende gezondheidsscore. Een negatieve score geeft aan dat de ongezonde voedselaanbieders het gebied domineren. In de heatmaps geven paarse of rode gebieden aan dat daar de hoogste druk van ongezond voedselaanbod is, afnemend naar oranje en geel, terwijl alleen de groene gebieden juist duiden op de laagste druk — dus een overwegend gezond aanbod. Deze methodiek wordt komende maanden nader uitgewerkt.

Amsterdam – 2024

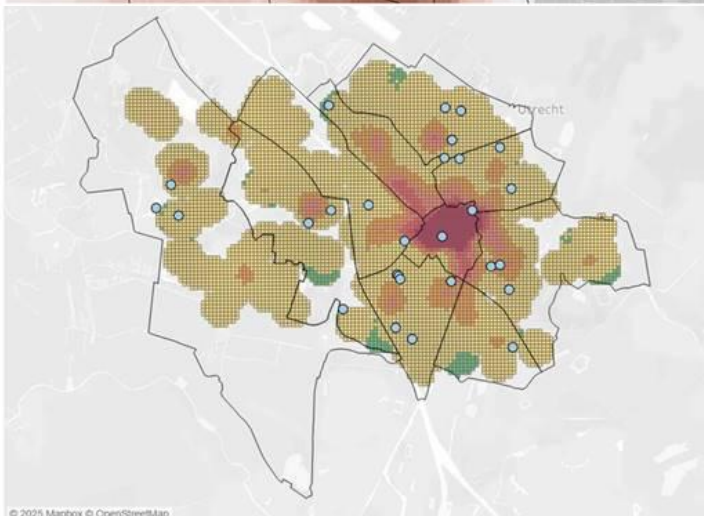
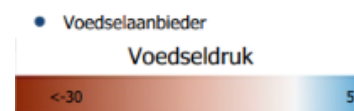
In Amsterdam is het aantal fastfood locaties gestegen (+41%) terwijl het aantal versaanbieders juist is gedaald (-11%).

In Amsterdam is de omgeving van scholen (de stippen op de kaart) steeds ongezonder geworden: zo'n 90% van alle middelbare scholen(groepen) bevindt zich nu in een ongezondere voedselomgeving dan 10 jaar geleden.

Ede - Omgeving Ede centraal – 2024

Het aantal fastfood locaties is met 32% gegroeid in vergelijking met slechts 6% voor versaanbieders.

Utrecht – 2024

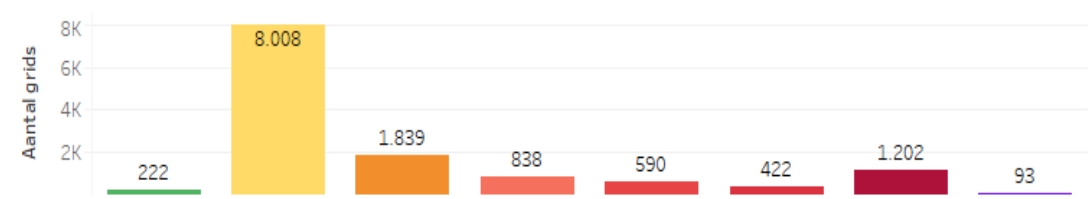
In Utrecht is het aantal versaanbieders gedaald (-10%) met daarentegen bijna een verdriedubbeling (+177%) van het aantal fastfood locaties.

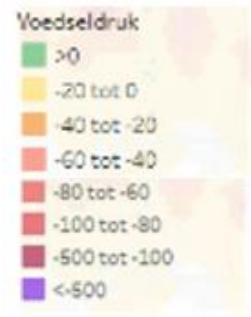
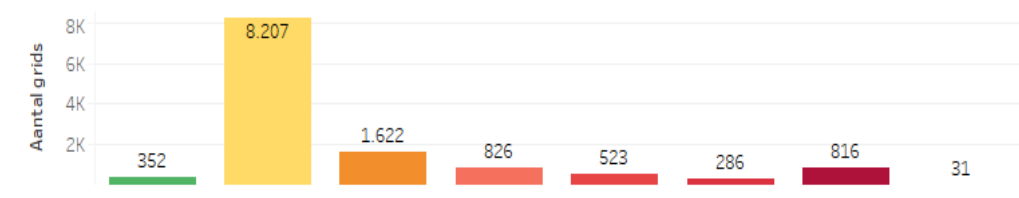
Bijlage 2. Aantal hectare naar Voedseldruk

Amsterdam

Aantal hectare naar voedseldrukklassse (2024)

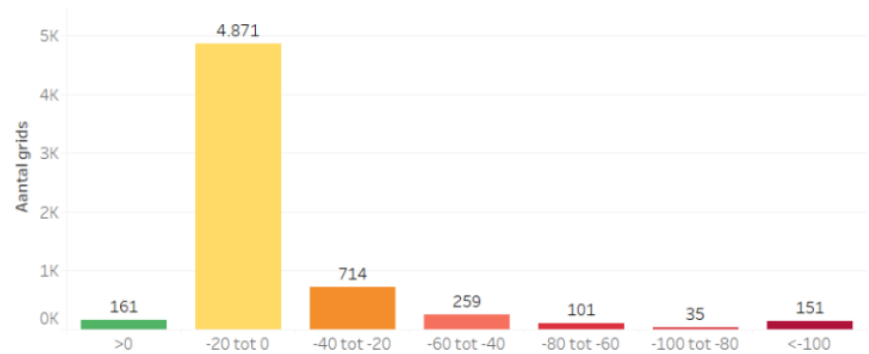

Aantal hectare naar voedseldrukklassse (2015)

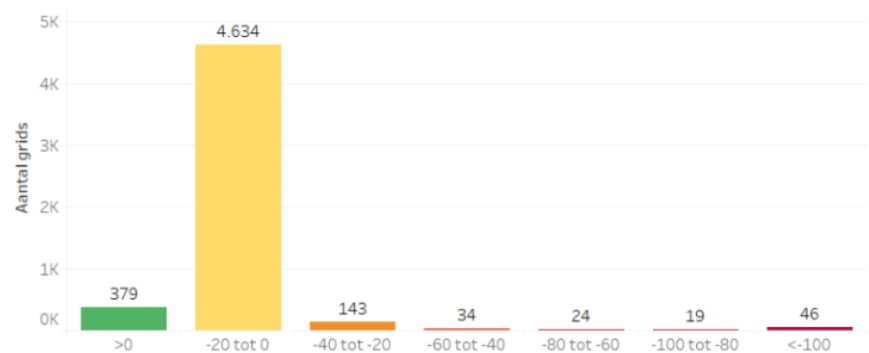

Utrecht

Aantal hectare naar voedseldrukklassse (2024)

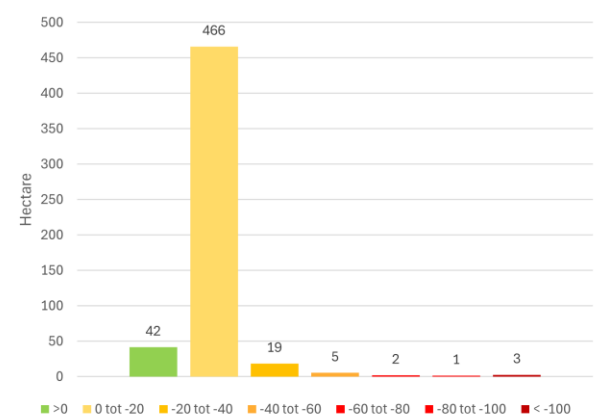

Aantal hectare naar voedseldrukklassse (2015)

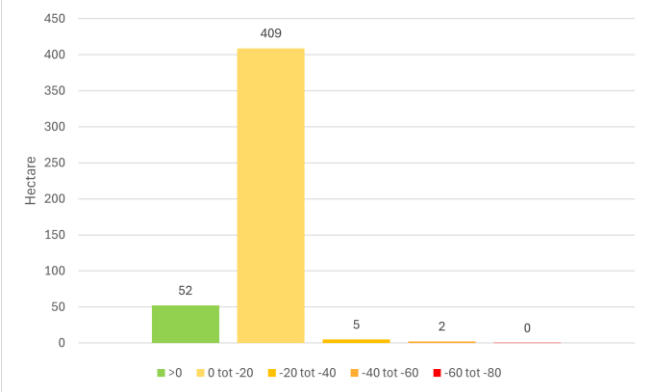

Ede

Aantal hectare naar voedseldruk - 2024

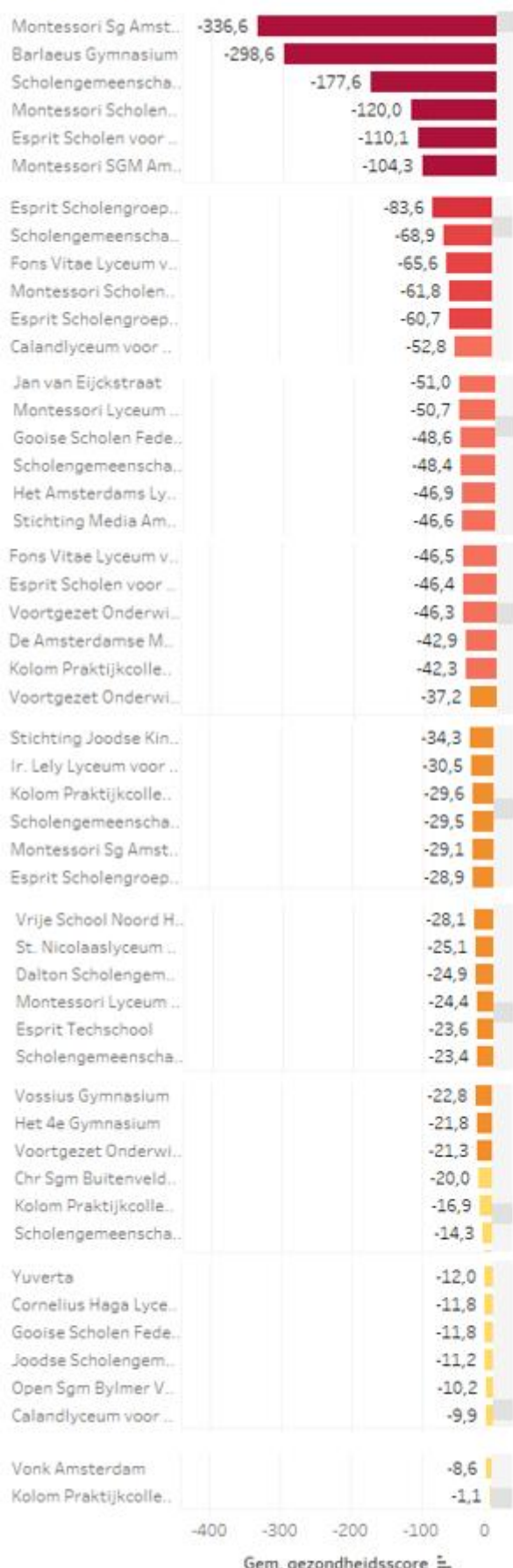
Aantal hectare naar voedseldruk - 2015

Bijlage 3. Voedseldruk rondom voortgezet onderwijs scholen(groepen) in Amsterdam in 2024 en 2015

2024

Voortgezet onderwijs

2015

Voortgezet onderwijs

